

## АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

## ANALYSIS OF CURRENT TRENDS OF EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

Сучасний стан світової економіки характеризується стійкими інтеграційними процесами, що вимагає від національних держав входження до різноманітних міжнародних об'єднань, одним із найбільш перспективних з яких для України є Європейський Союз. У статті приділено увагу аналізу підходів до визначення терміна «інтеграція» в міжнародній літературі. Висвітлено сучасні форми економічної інтеграції, які втілено у міжнародному просторі. Досліджено сучасний стан та особливості Європейського Союзу та критерії для вступу нових країн-членів. На основі дослідження офіційних публікацій ЄС визначено основні реформи, які потрібно здійснити Україні для отримання можливості вступу до ЄС, серед яких: реформа державного управління, встановлення верховенства права, забезпечення сталої економіки, забезпечення соціального розвитку та розвитку людських ресурсів, реформування сільського господарства та розвиток сільської місцевості. Визначено місце України в процесі євроінтеграції.

**Ключові слова:** інтеграційні процеси, Європейський Союз, євроінтеграція, форми економічної інтеграції, критерії вступу до ЄС, Угода про асоціацію.

*Современное состояние мировой экономики характеризуется устойчивыми интеграци-*

*онными процессами, что требует от национальных государств вхождения в различные международные объединения, одним из самых перспективных из которых для Украины является Европейский Союз. В статье уделено внимание анализу подходов к определению термина «интеграция» в международной литературе. Освещены современные формы экономической интеграции, воплощенные в международном пространстве. Исследовано современное состояние и особенности Европейского Союза и критерии для вступления новых членов. На основе исследования официальных публикаций ЕС определены основные реформы, которые необходимо осуществить Украине для получения возможности вступления в ЕС, среди которых: реформа государственного управления, установление верховенства права, обеспечение устойчивой экономики, обеспечение социального развития и развития человеческих ресурсов, реформирование сельского хозяйства и развитие сельской местности. Определено место Украины в процессе евроинтеграции.*

**Ключевые слова:** интеграционные процессы, Европейский Союз, евроинтеграция, формы экономической интеграции, критерии вступления в ЕС, Соглашение об ассоциации.

УДК 338.2

<https://doi.org/10.32843/infrastruct37-8>

**Кібук Т.М.**

к.е.н., доцент,  
доцент кафедри економічної теорії  
ДВНЗ «Київський національний  
економічний університет  
імені Вадима Гетьмана»

*The current state of the world economy is characterized by stable integration processes, which requires from national states to join various international associations, one of the most promising of which for Ukraine is the European Union. The article focuses on the analysis of approaches to defining the term "integration" in international literature. Modern forms of economic integration that are embodied in the international space are highlighted. The most generalized definition of European integration as a process of industrial, political, legal and economic (as well as in some issues cultural and social) integration of states located wholly or partly within Europe is given. It is proved that European integration is carried out to the greatest extent through the European Union. The current state and features of the European Union, as well as the criteria for entry the countries – new members into it, which include respect for democratic principles, the principles of freedom and respect for human rights, as well as the rule of law, the presence of a competitive market economy, the recognition of EU common rules and standards, including commitment to political, economic and monetary union goals, are investigated. The main EU instruments are presented to assist the candidate countries in preparing for EU accession, as well as summarize the existing amount of funds planned in the relevant EU funds. The time boundaries on gaining new benefits to the new EU members are summarized, and the sources of financing the costs of European integration by the latter are identified, namely: EU funds, domestic savings (public or private), attracting various foreign investments, obtaining international loans, and others. Based on a study of official EU publications, major reforms that Ukraine needs to provide to be able to join the EU have been identified, including: public administration reform, rule of law, sustainable economy, social and human resources development, agricultural reform and rural development. The main problems that prevent Ukraine from becoming a candidate for EU accession are analyzed. The place of Ukraine in the process of European integration at the moment is determined.*

**Key words:** integration processes, European Union, European integration, forms of economic integration, EU accession criteria, Association Agreement.

**Постановка проблеми.** У сучасному світі спостерігаються тенденції до глобалізації у всіх сферах функціонування будь-якої країни. У зв'язку з цим все більше уваги приділяється інтеграційним процесам на міжнародному рівні. Серед країн, які знаходяться на європейському континенті, найбільшого значення набуває процес євроінтеграції, головним осередком якої є Європейський Союз. Не минули такі тенденції й Україну. В останні роки процеси євроінтеграції набувають найбільшої актуальності в Україні.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженням проблемних аспектів євроінтеграції сучасних країн присвячені праці багатьох міжнародних дослідників та економістів, серед яких G. Amitsi, A. Andronikidis, R.C. Avila, J. Bergman,

A.P. Bitzenls, J.L. Campos, A. Hemerijick, M. Mussa, I.C. Ломакіна та інші.

**Постановка завдання.** Метою дослідження є систематизація та узагальнення наявних проблем на шляху європейської інтеграції України в сучасних умовах.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** В умовах сучасного світу практично неможливе успішне функціонування будь-якої держави відірвано від міжнародної спільноти. Тому тенденції до інтеграції серед держав на міжнародному рівні є цілком обґрунтованими. Для сучасних європейських країн таким джерелом інтеграції став Європейський Союз. За твердженням Європейської ради, ЄС слугує для своїх країн-членів засобом вирішення про-

блем глобалізації та досягнення більшого процвітання та багатства.

У сучасній літературі можна виділити різні підходи до визначення терміна «інтеграція»:

– євроінтеграція розглядається як процес, у межах якого утворюється єдиний ринок через усунення різних економічних та неекономічних бар'єрів, що створює вплив на економічний та політичний клімат [1];

– іншим поглядом на інтеграцію є створення наднаціональної сутності, яка включає господарства всіх держав-членів, через поступове усунення між незалежними державами будь-яких економічних кордонів [2].

Сучасні дослідники інтеграційних процесів у світі виокремлюють шість форм економічної інтеграції країн:

1. Створення зони пільгової торгівлі. У цьому разі в регіоні виникає блочна торгівля країн із більш низькими тарифами та податками.

2. Заснування зони вільної торгівлі, коли головним засобом для усунення торговельних бар'єрів, а саме квот, тарифів тощо, є регіональні ініціативи.

3. Заснування митних союзів, в яких країни-члени союзу приймають спільну зовнішньоторгівельну політику щодо країн, які не є членами союзу.

4. Утворення спільного ринку, коли зникають будь-які бар'єри, що стримують вільне пересування серед країн-членів усіх факторів виробництва, а саме технологій, капіталу та праці.

5. Заснування валютного та економічного союзу, головною метою якого стає здійснення координації у питаннях економічної політики між країнами-членами союзу.

6. Створення економічного та політичного союзу, прикладом якого зараз є Сполучені Штати Америки [2].

Європейська інтеграція являє собою процес виробничої, політичної, правової та економічної (а також у деяких питаннях культурної та соціальної) інтеграції держав, які повністю або частково розташовані в межах Європи. Європейська інтеграція найбільшою мірою здійснюється через Європейський Союз та Союз Європи [3].

За останні 60 років ЄС зріс із 6 країн-учасників до 28, серед яких: Австрія, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Угорщина, Німеччина, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція та Естонія. Незважаючи на те, що вперше одна країна звернулася з проханням вийти з ЄС, дві третини європейців вважають, що їхня країна виграла від членства [4, с. 5].

Країни, які нині мають статус кандидата: Албанія, Північна Македонія, Сербія, Туреччина та Чорногорія, Боснія та Герцеговина, Косово, при цьому

Албанія і Північна Македонія ще не почали переговорів щодо приєднання.

В останні роки головним пріоритетом у міжнародній сфері для України є також інтеграція в ЄС. Однією з причин такого вибору є високий рівень добробуту та соціального захисту населення.

Для вступу в Європейський союз країна-кандидат повинна відповідати Копенгагенським критеріям. Ці критерії вимагають, щоб у державі дотримувалися демократичні принципи, принципи свободи і поваги прав людини, а також принцип правової держави. Також в країні має бути присутня конкурентоспроможна ринкова економіка і повинні визнаватися загальні правила і стандарти ЄС, включаючи прихильність до цілей політичного, економічного і валютного союзу.

Сучасний етап євроінтеграції характеризується такими особливостями, як:

- масштабність розширення;
- низький соціально-економічний рівень країн-кандидатів;
- посилення необхідності інституційної реформи ЄС;
- пріоритет політичних міркувань над економічними [3].

Більшість аналітиків та економістів під час дослідження проблем у діяльності країн, що є новими членами ЄС, дійшли висновку про можливість отримання переваг від євроінтеграції для країн-кандидатів тільки в довгостроковій перспективі, яка для країн зі слабкою та нерозвинутою ринковою економікою може займати період більш ніж 10 років з моменту входження до ЄС [5]. Що стосується середньо- та короткострокової перспективи, то країнам-претендентам слід очікувати, що їхні витрати щодо інтеграції будуть значно перевищувати вигоди. Нині грошові трансферти з відповідних фондів ЄС для претендентів на підготовку для приєднання досягають лише декількох відсотків від річного ВВП країни, що може покрити лише незначну частину загальних витрат.

Таким чином, усі країни, що бажають вступити до ЄС, насамперед стикаються з необхідністю самостійно фінансувати більшість витрат на цей інтеграційний процес. Більшість цих витрат повинні покриватися із внутрішніх заощаджень (державних чи приватних), шляхом залучення різних іноземних інвестицій, отримання міжнародних позик тощо [5].

Засобом, за допомогою якого ЄС підтримує реформи в «країнах, що розширюються» за фінансової та технічної допомоги, є Інструмент для допомоги в приєднанні (The Instrument for Pre-accession Assistance (IPA)). На період з 2007–2013 рр. IPA становив близько 11,5 млрд. євро, наступний IPA II, який базується на результатах попереднього, становить 11,7 млрд. євро на період 2014–2020 рр. [6].

З огляду на прагнення України до вступу в ЄС, а отже, отримання коштів з фондів ІРА, необхідне здійснення реформування економіки країни в таких напрямках:

1. Реформа державного управління стосується змін, які необхідно провести у державних установах, щоб відповідати всім політичним критеріям вступу в ЄС. Ці зміни мають стосуватися гарантування демократії, верховенства права, захисту прав людини та поваги і захисту меншин. Зокрема, потрібно створити таку державну службу, яка буде здатна приймати та ефективно виконувати політичні рішення та надавати різні державні послуги. При цьому ця служба має бути ефективною, прозорою та підзвітною на всіх її рівнях. Подібна реформа має знизити рівень корупції в державних органах. Крім того, державна служба країни має підтвердити свою адміністративну спроможність щодо імплементації та виконання законодавства ЄС.

2. Встановлення верховенства права, що є основою для безпеки громадян, розвитку бізнесу, державних установ та загалом економіки країни. Цей критерій вимагає створення професійних та надійних судових і правоохоронних органів, які будуть повністю незалежні від будь-якого зовнішнього впливу, що дасть змогу ефективно боротися з різними формами організованої злочинності, загрозами безпеці країни, захищати власні кордони та управляти збільшенням нерегулярних міграційних та еміграційних потоків.

Потрібне також створення надійної системи правосуддя, що має можливості для покарання будь-яких правопорушників, незалежно від їхньої посади. Ще одним аспектом, з яким має стикнутися Україна, є створення ефективного механізму співробітництва для управління кордонами та координації міграційних та еміграційних процесів, що набуває все більшої актуальності в останні роки.

3. Забезпечення сталої економіки. Для входу до ЄС країна має лібералізувати торгівлю практично всіма товарами та організувати співпрацю у таких сферах, як транспорт, енергетика та захист навколишнього середовища, що є досить проблемним для нашої країни, оскільки протягом багатьох років суттєвих реформ у цих сферах майже не відбувалося.

Для відповідності цьому критерію мають бути прийняті угоди, що закріплять правила ЄС, дадуть змогу розширити Єдиний ринок ЄС та закріплять нові можливості для розвитку європейських фірм. У зв'язку з цим необхідним буде посилення конкурентоспроможності країни, щоб вільно конкурувати на Єдиному ринку. Реформи також мають торкнутися гарантій функціонування ринкової економіки, а також регулювання та підтримки малого та середнього бізнесу країни.

4. Забезпечення соціального розвитку та розвитку людських ресурсів. Одними з ключових про-

блем в економіці України є проблеми створення робочих місць та соціального розвитку країни. Зокрема, потребують вирішення такі питання, як боротьба з бідністю, зміцнення освітніх систем, розвиток інфраструктури країни та її неблагополучних територій.

5. Реформування сільського господарства та розвиток сільської місцевості. В основі сільськогосподарської політики країн-членів ЄС лежить сталий розвиток сільського господарства, який дає змогу забезпечити достатній рівень життя для фермерів, а також приводить до стабільного та безпечного постачання продовольства для споживачів за доступною ціною. Потрібно стимулювати виробництво високоякісної продукції, яка має відповідати високим екологічним стандартам та стандартам добробуту тварин. Особливою підтримкою мають користуватися фермери, що використовують методи стійкого землеробства. Однак за умовами ЄС їм рекомендується зосередитися на виробництві та продажу продовольчих товарів свого регіону.

Отже, насамперед Україна має імплементувати в державі європейське законодавство та європейські стандарти для уникнення серйозних проблем під час вступу у ЄС. У цьому напрямі вже є деякі зрушення, зокрема підписання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Ця угода сприяла поглибленню інтеграційних процесів між Україною та ЄС у таких сферах, як політика, торгівля, культура та зміцнення безпеки. Угода про асоціацію стала наступним етапом в євроінтеграційному процесі України та замінила собою попередню Угоду про партнерство та співпрацю між ЄС та Україною.

З листопада 2014 року Україна почала реалізацію основних положень цієї угоди, крім створення зони вільної торгівлі. В січні 2016 року вже частково почали діяти положення стосовно зони вільної торгівлі. Після ратифікації Угоди Євросоюзом у липні 2017 року остання набула повної дії з вересня 2017 року і діє досі. У жовтні вже був затверджений план реалізації Угоди про асоціацію на 2017–2025 рр. А в листопаді 2017 року президентом України було наголошено про реалізацію 15% загального обсягу реформ, вказаних у цій Угоді.

Підписання та ратифікація Угоди про асоціацію дали змогу Україні перейти на перший рівень євроінтеграції, де поряд із нею знаходяться такі країни, як Алжир, Грузія, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Марокко, Молдавія, Туніс і Чілі.

Однак для визначення подальших шляхів України в процесі євроінтеграції необхідне проведення більш глибокого аналізу реальних результатів реалізації Угоди про асоціацію та визначення джерел фінансування подальших реформ в країні для досягнення останньою всіх наголошених критеріїв.

**Висновки з проведеного дослідження.**

У дослідженні проаналізовано наявні підходи до визначення інтеграції, виділено сучасні форми економічної інтеграції на міжнародній арені. Систематизовано основні критерії вступу до ЄС та узагальнено сучасні особливості та виклики євроінтеграції.

На основі аналізу наявних інструментів допомоги у приєднанні для країн-кандидатів було виявлено та проаналізовано основні напрями реформування в Україні, які частково фінансуються відповідними фондами ЄС, а саме: реформа державного управління, встановлення верховенства права, забезпечення сталої економіки, забезпечення соціального розвитку та розвитку людських ресурсів, реформування сільського господарства та розвиток сільської місцевості.

Дослідження сучасних умов функціонування України у міжнародній сфері дало змогу визначити місце країни в процесі євроінтеграції. Проте подальшого дослідження потребують питання аналізу вигод та втрат України від євроінтеграції, що буде сферою дослідження як самого автора, так і інших науковців та дослідників.

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:**

1. Mussa M. Factors Driving Global Economic Integration / *International monetary fund*, 2000. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp082500> (дата звернення: 01.11.2019).
2. Bitzenis A.P., Andronikidis A. Cost and benefits of integration in the European Union and in the Economic Monetary Union (EMU): ResearchGate, 2006. URL: <https://www.researchgate.net/publication/26451561> (дата звернення: 05.11.2019).
3. Европейская интеграция: Справочник24, 2019. URL: [https://spravochnick.ru/ekonomika/regionalizaciya/ponyatie\\_integracii\\_v\\_ekonomike/evropeyskaya\\_integraciya/](https://spravochnick.ru/ekonomika/regionalizaciya/ponyatie_integracii_v_ekonomike/evropeyskaya_integraciya/) (дата звернення: 10.11.2019).

4. The European Union: a people-centered agenda. An International Perspective: OECD, Paris, 2019. 52 с. URL: <http://www.oecd.org/eu/The-European-Union-a-people-centred-agenda.pdf> (дата звернення: 07.11.2019).

5. Dumitrasco M. The costs, benefits and challenges of integration into the EU: ResearchGate, 2009. – URL: <https://www.researchgate.net/publication/236010689> (дата звернення: 03.11.2019).

6. European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations: An official website of the European Union, 2019. URL: [https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/overview\\_en](https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/overview_en) (дата звернення: 12.11.2019).

**REFERENCES:**

1. Mussa M. (2000) Factors Driving Global Economic Integration [International monetary fund], Available at: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp082500> (accessed 01 November 2019).
2. Bitzenis A. P., Andronikidis A. (2006) Cost and benefits of integration in the European Union and in the Economic Monetary Union (EMU) [ResearchGate], Available at: <https://www.researchgate.net/publication/26451561> (accessed 05 November 2019).
3. European Integration (2019) [A Guide24] Available at: [https://spravochnick.ru/ekonomika/regionalizaciya/ponyatie\\_integracii\\_v\\_ekonomike/evropeyskaya\\_integraciya/](https://spravochnick.ru/ekonomika/regionalizaciya/ponyatie_integracii_v_ekonomike/evropeyskaya_integraciya/) (accessed 10 November 2019).
4. The European Union: a people-centered agenda. An International Perspective (2019): OECD, Paris. 52 с. Available at: <http://www.oecd.org/eu/The-European-Union-a-people-centred-agenda.pdf> (accessed 07 November 2019).
5. Dumitrasco M. The costs, benefits and challenges of integration into the EU (2009) [ResearchGate]. Available at: <https://www.researchgate.net/publication/236010689> (accessed 03 November 2019).
6. European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations (2019) [An official website of the European Union]. Available at: [https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/overview\\_en](https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/overview_en) (accessed 12 November 2019).

**Kibuk Tetyana**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,  
Senior Lecturer at Department of Economic Theory  
SHEE "Kyiv National Economic University  
name after Vadym Hetman"

## ANALYSIS OF CURRENT TRENDS OF EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

**The purpose of the article.** In today's world there is a tendency to globalization in all spheres of functioning of any country. In this regard, international integration processes are becoming increasingly important. Among the countries located on the European continent, the process of European integration is of paramount importance, the main focus of which is the European Union. Such trends did not overlook Ukraine. In recent years, the processes of European integration have become most relevant in Ukraine.

The purpose of the article is to systematize and summarize the existing problems on the path of European integration of Ukraine in modern conditions.

**Methodology.** The study is based on the integrated economic and political structure of the European Union, which is developing on the basis of European values and standards, despite the diverse socio-economic challenges of the international environment.

**Results.** The study analyzes existing approaches to defining integration, identifies current forms of economic integration in the international arena. The current state and features of the European Union, as well as the criteria for entry the countries – new members into it, which include respect for democratic principles, the principles of freedom and respect for human rights, as well as the rule of law, the presence of a competitive market economy, the recognition of EU common rules and standards, including commitment to political, economic and monetary union goals, are investigated.

The most generalized definition of European integration as a process of industrial, political, legal and economic (as well as in some issues cultural and social) integration of states located wholly or partly within Europe is given. The time boundaries on gaining new benefits to the new EU members are summarized.

The main EU instruments are presented to assist the candidate countries in preparing for EU accession, as well as summarize the existing amount of funds planned in the relevant EU funds.

Based on an analysis of existing accession assistance instruments for candidate countries, the main areas of reform in Ukraine, which are partially funded by relevant EU funds, were identified and analyzed, namely: public administration reform, rule of law, sustainable economy, social development and development human resources, agricultural reform and rural development.

**Practical implications.** We paid particular attention to the study of current criteria for EU accession, as well as sources of financing for the necessary reforms, namely: EU funds, domestic savings (public or private), attracting various foreign investments, obtaining international loans and others. The main problems of Ukraine on the path of Euro integration are highlighted and analyzed.

**Value / originality.** The study of current conditions of functioning of Ukraine in the international sphere has allowed to determine the place of the country in the process of European integration. However, further research requires the analysis of the benefits and costs of Ukraine from European integration, which will be a field of research for both the author and other scholars and researchers.